

דעת שלמה

ע"ש ולע"ג רבי שלמה חי זצ"ל

בן לאויה ע"ה

טל: 0548435991 | daatshlomo.mguedj@gmail.com

שבת קדש

ר"ת	יציאה	כניסה	ש"ס
5:54	5:20	4:00	ירושלים
5:55	5:21	4:18	תל אביב

אין אפשרות למוזילה

נראה דאין כוונתו לומר שכן מחל להם בלב אבל לא אמר להם בפה מלא דאין זה ענין סגולי, יש תוקף למחילה אף אם לא אמר בפה. אלא כנראה לא הצליח למחול להם בלב שלם.

הרי יוסף בכה, התרגש, פייס וקירב אותם, מה היה חסר במחילה שלו ?

במסכת כתובות (י"ז) מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו לא מבטלין. שם מצאנו כמה דרגות, מי שת"ח למד ושנה אמרינן נטילתה כנתינתה : מה נתינתה בששים ריבוא, אף נטילתה בששים ריבוא, למי שגם לימד תורה לאחרים אין שום שיעור אלא כולם מבטלים מתלמוד תורה ! מקשים שם תוספות דמצאנו בהלכות דרך ארץ, רבי עקיבא בתחילת דרכו בתורה, היה מהלך בדרך ומצא מת מצוה ונטפל בו ד' מילין עד שהביא אותו לבית הקברות וקברתיו. כשבאתי והרצאתי דברי לפני ר"א ורבי יהושע, אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי ! וקושיית התוספות היא שהסיפור הזה סותר את הדין של הגמרא ? ולכאורה מה הקושיא ?

מוכרחים לפרש שתוספות הבינו בהבנה פשוטה, שמה שכתוב כאילו שפכת דם נקי, הכוונה דם נקי שלו, של ר"ע בעצמו, כלומר הואיל ולא היה לו לעשות מה שעשה, לכן ביטל את זמנו לשוא, וביטול זמן פירושו שפיכות דמים ! לכן זה סותר את הגמרא שלנו, דהא מכיון שמבטלין תלמוד תורה להוצאת המת, אם כן מה שעשה ר"ע היה כדת וכדין ואיפה יש כאן ביטול זמן ?

מתרצים התוספות דלעולם מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת, ובבבדאי שר"ע היה לו לטפל במת הזה, אבל הדין הוא שמת מצוה קונה מקומו, אם כן היה לו לקוברו מיד ולא להוליכו לבית הקברות, ועל זה התביעה ששפך דם נקי של המת שציערו להוליכו למרחק כ"כ גדול.

למדנו מכאן שביטול זמן, ביטול תורה שוה לשפיכות דמים, אין זה לשון מליצה אלא רציחה ממש וכ"כ למה ? מי שמבזבז זמנו, זה כאילו חותך חתיכת חיים מקצבת שנות חיים שקבע לו הבורא, וכן אומרים בלשון העם הורגים את הזמן ! כל דקה ודקה של חיים צריכה להיות מנוצלת לתפקיד המרומם להרבות כבוד שמים בעולם, וזה מטרת כל יהודי, הן על ידי עסק ועמל התורה הן על

התוכנית של יוסף להתנכר אל אחיו ולהעליל עליהם עלילות היתה להביא אותם לידי תשובת המשקל, התחרות בין בני לאה לבני רחל היתה גדולה, לכן מכרו בני לאה את יוסף. כעת בוחן יוסף עד כמה התחרטו על זה, אם מוכנים למסור נפש להציל את בנימין שהוא גם מצאצאי רחל, סימן שחזרו בתשובה שלמה ! אכן אחי יוסף ובפרט יהודה עשו כל מאמץ לשחרר את בנימין מגזר דינו לעבדות והתכוננו להרוג או להרג, אות לתשובה שלמה מצידם. לפי זה יש לשאול, קבלה היא בידינו שעשרה הרוגי מלכות מכפרים על מכירת יוסף, כך מופיע בקינות שאומרים בט' באב. אותו מלך רשע גזר עליהם דין מוות על עצם המכירה, "וגונב איש ומכרו, מות יומת". למה צריך כפרה, לכאורה כבר חזרו בתשובה ?

הלשון של הפסוק הוא "ולא היה יוסף יכול להתאפק" לכן הפסיק את כל התוכנית. יש לדייק אם כן היה יכול עוד להתאפק, היה ממשיך להתנכר, מדוע, הרי כבר הוכיחו שחזרו בתשובה ?

יעקב מגיע אל פרעה ופרעה שואלו "כמה ימי שני חיך" יעקב עונה לו "ימי שני מגורי מאה ושלושים שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי, ולא הגיעו ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם ! " כל פסוק זה תמוה ביותר, אם ראובן שואל את שמעון בן כמה אתה ? צריך לספר לו כל מה שעבר בחייו ? מה בדיוק רצה יעקב אבינו כאן ? להתלונן על חייו ? בנוסף, פרעה נקט לשון של "ימי שני חיך" יעקב ענה לו בלשון של ימי מגורים, מה פשר שינוי הלשון ?

כידוע נולדו ליעקב אבינו 12 בנים שהם בעצם 12 שבטים ולהם נתחלקה ארץ ישראל. כידוע שבט יוסף התחלקה לשני שבטים, מנשה ואפרים ואז קבלו שני חלקים בחלוקת ארץ ישראל. והנה כל פעם שמונים יוסף לשני שבטים, שבט לוי יוצא מהחשבון וזה תמוה, נכון שיוסף היה לו דין בכורה ומגיע לו שני חלקים אבל למה דוקא שבט לוי מפסיד ?

רבינו בחיי מסביר שאחרי פטירת יעקב אבינו, באו אחי יוסף אליו והתחננו שלא יתנקם בהם, יוסף התחיל לפייס אותם בדברי ריצוי ואהבה "אתם חשבתם עלי לרעה והאלוקים חשבה לטובה ... אנכי אכלכל אתכם..." לא מצאנו דברי מחילה. רבנו בחיי אומר שלמרות הכל הוא לא מחל להם, בגלל זה נגזרה גזרה של עשרה הרוגי מלכות !

ידי קיום מצוות אחרות. כל דקה שלא מנוצלת לצורך זה, הולכת לאיבוד, ונכנס לגדר של מעוות לא יוכל לתקן !

כעת מבינים מה שאמרו חז"ל בירושלמי ויתר הקב"ה על שפיכות דמים, ע"ז וגילוי עריות אבל לא ויתר על ביטול תורה, ומאמר זה קשה להבינו, וכי ביטול תורה קשה מג' עבירות ? וכי בעוון ביטול תורה נאמר גם כן יהרג ואל יעבור ? ועוד קשה מאוד, מה זאת אומרת שהקב"ה מוותר על ג' עבירות חמורות, הלא מצאנו במסכת בבא קמא (ג.) מי שאומר הקב"ה וותרן, יותרו מעוהי ? אלא ע"כ הכוונה בזה שחז"ל מייירי במי שחוזר בתשובה, אפשר לחזור בתשובה בג' עבירות חמורות, אז הקב"ה מוותר לו, והיינו שכח התשובה למחוק את המעשה שנעשה. אבל לגבי ביטול תורה מה זה יעזור תשובה ? הרי אם במשך שעה לא למד תורה, וכעת חוזר בתשובה, וכי נאמר שלמד באותה שעה ? אותה שעה הלכה לאיבוד ואין לה תקנה לכן הקב"ה לא מוותר לו אפילו בתשובה !

כעת נבין יותר את הדו שיח בין יעקב לפרעה, פרעה שאל כמה ימי חיך ? הוא לא שאל בן כמה אתה ? הוא שאל כמה זמן של חייו מוגדר כחיים ממש. מה עשית מהחיים שלך ?

אז התשובה של יעקב אבינו נוקבת, ימי שני מגורים מאה ושלושים שנה, אני גר בעולם הזה כבר 130 שנה, אבל אין זה מוגדר שנות חיי, ימי שני חיי היו מעט ורעים, כמה צרות עברו עלי, כמה ביטול זמן, וכי היה אפשר ללמוד בבית לבן ? וכי צרת עשו, צרת דינה, צרת יוסף לא שאבו ממני כוחות וזמן, הזמן הזה הלך לאיבוד, לכן שנות חיי אמיתיים לא השיגו שנות חיים של אבותי שהיו כולן שוות לטובה ! אף שיעקב אבינו היה עמוד התורה ולמד אצל שם ועבר 14 שנה בלי לתת תנומה לעפעפיו, הרגיש שלא ניצל את זמן חייו כדבעי !

יוסף הצדיק נקרא בן זקונים, מפרשים חז"ל שיעקב אבינו לימד לו כל מה שלמד אצל שם ועבר, מסר לו סודות התורה, יוסף היה דמות דיוקנו של אביו כי הוא היה צריך להיות המשך עמוד התורה. יעקב הבחין בו ובכשרונותיו ששבט יוסף היה צריך להיות שבט התורה, לכן הכין אותו ליעד זה.

אמנם כשמכרו אותו, ניתקו אותו ממקור חייו, מאביו ומרבו המובהק ואז עצרו את המשך התעלותו בתורה. גם במצרים היה עסוק אצל פוטיפר, בבית הכלא ואח"כ כשישב על כס המלכות, עול ההנהגה הכביד עליו ביותר על פיו ישק כל דבר. איפה מצא זמן להתמסר לתורה ?

הנזק הכי גדול שגרמו לו אחיו אינו בתחום רגשי וצער הגלות והשבי אלא ברוחניות, הם גרמו לו לבזבז שנות חייו על כל הבלי עולם הזה. על צער אישי אפשר למחול ובטח שיוסף כבר מחל אבל על חלק התורני איך אפשר למחול ומה שייך מחילה ? כשם שהקב"ה לא יכול לוותר על ביטול תורה כך יוסף לא היה יכול למחול על שאיבד את יעודו התורני. לכן אחרי כל הפיוס והריצוי, על ביטול התורה נגזרה גזירת עשרה הרוגי מלכות, כי על זה לא שייך תיקון ומחילה.

אכן שמעון ולוי כלי חמס מכירותיהם, כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור. הם היו החלק העיקרי במכירת יוסף, הם הבינו שגרמו הפסד ענק בתורה.

לוי לקח על עצמו לתקן את זה והחליט להתמסר לתורה כדי להשלים לעולם מה שהחסיר ואפילו בעומק גלות מצרים לא פסק פומיה מגירסא עד שהפך לשבט של בני תורה. זה הטעם שלוי לא קיבל חלק ונחלה בארץ ישראל כדי שיוכל להיות פנוי לעסק התורה. כנגד זה יוסף דוקא קיבל את החלק של לוי כדי לאפשר ללוי לתקן מה שקלקל ! לוי הצליח בזה והשלים את התורה שהחסיר, העולם לא הפסיד אבל יוסף כן והוא רצה להזכיר את זה וקרא את בנו מנשה "כי נשני אלוקים את בית אבי ואת כל עמלי" בשיא ההצלחה הגשמית הוא רצה להזכיר שזה לא שווה כלום בשבילו נגד כל ההפסד בתורה. הוא רצה גם לחנך את בניו כי התורה יקרה היא מפנינים וכתר תורה עולה על כתר מלכות וכתר כהונה.

קושיית עליונות הפרשה

א) כשמצאו את הגביע אצל בנימין, יהודה בעצמו קבע גזר דינו "הגנב ימות וכל שאר האחים יהיו עבדים" והנה יוסף עושה לו הנחה גדולה, הגנב לא ימות אלא יהיה עבד, וכל האחים יעלו בשלום אצל אביהם, בהחלט פרשה משתלמת ! ולמרבה הפלא "ויגש יהודה" יהודה מתכוונן למלחמה. הרי יוסף הקל את העונש מאוד ובמקום להודות הוא כועס עליו ?

ב) "והנער איננו איתנו ונפש קשורה בנפשו" נכון בנימין חטא חטא גדול, גנב גביע ולא סתם גביע אלא גביע של המלך, מה הסניגוריא שאפשר לומר ? אבא שלו מסכן יסבול מאוד מזה, וכי טענה זו יכולה להתקבל בבית המשפט ? בזה פטרת כל פושע ופושע בטענה שאבא שלו לא אשם ויצטער בזה ? א"כ מה כוונתו של יהודה ?

ג) כשיהודה חוזר לספר השתלשלות הדברים ליוסף, אומר וקרהו אסון, אם בנימין יצא לדרך. אמנם בפרשת מקץ כשיעקב מדבר עם יהודה, אומר וקראהו אסון עם "א", מה ההבדל בין שני המילים ?

ד) "אני יוסף העוד אבי חי" מה השאלה ? כל הטיעון של יהודה היה "ונפשו קשורה בנפשו" אם כן בטח שאביו חי ובניתיים לא חזרו לארץ ישראל לדאות מה שלומו. למה יוסף חוזר ושואל "העוד אבי חי" (עיין בבית הלוי)

ה) איתא בב"ב (ג:) כל מאן דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבד הוא, שכל החשמונאים נכרתו, למה ? אומר הרמב"ן בפרשת ויחי (מט, י) כי עברו על הפסוק "לא יסור שבט מיהודה" והם תפסו המלוכה אחרי המלחמה. צ"ע הרי גם שופטים הנהיגו את ישראל, גם שאול המלך וגם שאר מלכי ישראל ולא נכרתו בגלל זה. נכון שעברו על הלאו אבל לאו זה אין בו לא מיתה ולא כרת, למה קבלו כזה עונש ?

הרמב"ן מרמז לזה שהם היו כהנים ולא היו צריכים לעזוב עבודת השם שלהם כדי לתפוס מלוכה, מה שווה מלכות מול עבודת השם, מול לימוד תורה ? היו צריכים להחזיק מעלת לימוד תורה ולא מעלות המלכות, לכן מכיון ששינו את התפקיד שלהם. מצאנו במסכת ערכין (יא :) משורר ששיער חייב מיתה כי ללוי אסור להחליף תפקיד שלו, ק"ו תפקיד חשוב כגון לימוד תורה בתפקיד פחות חשוב.

שבת שלום

עלון זה יוצא לאור על ידי הכולל דעת שלמה בראשות של הרב מ. גדו והרה"ג שפירא שליט"א נכדו של מרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי שליט"א. הוא מונה היום כשמונים אברכים והוא הכולל הספרדי התורני הגדול ב"ב.

לתרומות הקדשות או החזקת אברך נא להתקשר לטלפון 0548435991 או במייל : daatshlomo.mguedj@gmail.com או בכול עמדה של קהילות לכבוד דעת שלמה קוד טלפוני 8790 ותזכו לקבל ברכה ישר מפי מרן שר התורה שליט"א